

Nr 8

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare svensk kapitalinsats i Internationella utvecklingsfonden (IDA); given Stockholms slott den 13 december 1963.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen måtte godkänna en svensk förbindelse att i samband med en allmän ökning av Internationella utvecklingsfondens (IDA) kapital göra en ny kapitalinsats motsvarande tillhopa 15 000 000 dollar eller ca 77 600 000 kr. att inbetalas med lika stora belopp under vart och ett av budgetåren 1965/66, 1966/67 och 1967/68.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 december 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter följande.

I enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1960:105, SU 85, rskr 211) beslöt Kungl. Maj:t den 6 maj 1960, att Sverige skulle anslutas till den samma år upprättade Internationella utvecklingsfonden (IDA).

IDA:s ändamål är att främja ekonomisk utveckling, öka produktiviteten och därmed höja levnadsnivån i de mindre utvecklade områdena inom dess medlemskrets. I detta syfte kompletterar IDA Världsbankens verksamhet genom att tillhandahålla kapital på mindre betungande ränte- och amorteringsvillkor än de vid sedvanliga lån gällande. De ekonomiskt mindre utvecklade länderna har svårigheter att finansiera erforderliga investeringar, eftersom räntor och amorteringar vid upplåning utomlands på marknadsmässiga villkor ofta utgör en alltför stor belastning på deras betalningsbalanser. Genom att IDA — till skillnad från Världsbanken — för sin kapitalanskaffning icke är beroende av upplåning utan endast av medlemsländernas direkta bidrag, kan »mjuka», för mottagarländernas betalningsbalanser skonsamma, lån tillhandahållas.

IDA:s grundkapital uppgår f. n. till närmare 970 milj. dollar och inbetalas successivt, till övervägande delen under åren 1960—64. De industrialiserade medlemsländerna, som svarar för drygt 76 procent av grundkapitalet, erlägger hela sina andelar i guld eller konvertibla valutor. Icke industrialiserade medlemsländer erlägger 10 procent av sina andelar i guld eller konvertibla valutor och återstoden i egna valutor, vilka till följd av sin begränsade användbarhet ej brukar inräknas i fondens fritt disponibla kapital. För 90 procent av varje medlemslands andel kan betalningen erläggas i form av räntefria skuldbervis i egen valuta, vilka skall inlösas på fondens begäran, då medlen erfordras för verksamheten.

Sveriges andel av grundkapitalet utgör 10,09 milj. dollar eller ca 52,2 milj. kr. Härav har åren 1960—63 stadgenligt inbetalats ca 42,2 milj. kr.

Sverige har liksom andra länder utnyttjat möjligheten att erlægga större delen av betalningen i form av räntefria skuldförbindelser.

Utöver de ordinarie kapitalinsatserna har Sverige budgetåren 1962/63 och 1963/64 tillskjutit extra kapital till IDA:s verksamhet med sammanlagt ca 52,2 milj. kr., d. v. s. lika mycket som den svenska andelen av fondens grundkapital. Riksdagen godkände sålunda den 26 maj 1962 (prop. 1962: 100; SU 135; rskr. 313) ett extra bidrag till IDA om 30 144 000 kr. I skrivelse den 2 april 1963 godkände riksdagen ytterligare ett av Kungl. Maj:t föreslaget extrabidrag till IDA på 22 054 000 kr. (Statsverksprop. 1963, bil. 9; SU 38; rskr. 102). Därutöver ämnar jag senare hemställa, att Kungl. Maj:t skall föreslå riksdagen att bevilja ett ytterligare extrabidrag till IDA på 26 099 000 kr. för budgetåret 1964/65.

IDA hade den 31 oktober 1963 ingått 42 kreditavtal med 18 ekonomiskt mindre utvecklade medlemsländer. De i dessa avtal överenskomna krediterna uppgår till ca 554 milj. dollar. Härav hade den 30 september ca 93 milj. dollar utbetalats till låntagarna. De överenskomna krediterna fördelar sig mellan världsdelar på följande sätt:

	Antal krediter	Milj. dollar	Procent av totalbeloppet
Europa	3	26,7	4,8
Afrika	4	34,3	6,2
Asien	27	422,8	76,3
Latinamerika	8	70,4	12,7
Totalt	42	554,2	100,0

I särklass största låntagarlandet är Indien, som beviljats 13 krediter om sammanlagt 300 milj. dollar, motsvarande 54,1 procent av IDA:s totala kreditgivning.

Huvuddelen av de projekt som IDA finansierar kan hänföras till kategorin basinvesteringar. De flesta beviljade lånen avser väg- och järnvägsbyggen, hamnprojekt, bevattningsprojekt och kraftverksbyggen. Därutöver har enstaka krediter beviljats för investeringar på bland andra följande områden: vattenförsörjning, vattenreglering, telekommunikationer och skolväsen.

IDA:s krediter har en löptid på 50 år med en amorteringsfri period på 10 år, varefter återbetalning sker med 1 procent årligen under 10 år och med 3 procent årligen under de återstående 30 åren. Krediterna är räntefria, ehuru en avgift av 3/4 procent utgår för täckande av IDA:s administrationskostnader.

Redan vid IDA:s bildande förutsågs, att nytt kapital skulle behöva tillskjutas, allteftersom fondens tillgångar togs i anspråk för kreditgivning. I IDA:s stadga, artikel III, anges bl. a., att en översyn av fondens resurser

skall äga rum »vid en tidpunkt som befinns lämplig med beaktande av planen för de ursprungliga medlemmarnas slutförande av inbetalningen av de ursprungliga andelarna och med mellanrum av ungefär fem år där-
 efter». Därvid skall fonden, om den så finner önskvärt, besluta om en all-
 män ökning av tecknade andelar. En sådan översyn har nu gjorts och
 resulterat i ett förslag om att sammanlagt 750 milj. dollar skall tillföras
 fonden under de tre åren 1965—67.

I IDA:s årsrapport per den 30 juni 1963 konstateras, att de ca 775 milj.
 dollar i konvertibla valutor, som medlemsländerna ställt till fondens för-
 fogande väntas vara ianspråktagna efter sex till nio månaders kreditgiv-
 ning av normal omfattning. Det påpekas vidare att några nämnvärda åter-
 betalningar av givna krediter icke kan påräknas de närmaste åren.

Med hänsyn till det ansträngda finansiella läget och på direkt uppdrag
 av fondens styrelse gjorde direktionen en undersökning av de framtida
 ekonomiska behoven och framlade den 9 september 1963 en rapport, som
 tillställdes styrelsen. I rapporten framhålls, att behovet av det slags kre-
 diter som IDA erbjuder kan förväntas bli mycket stort de närmaste åren.
 I många u-länder fortsätter den nationella skuldbördan att växa som en
 följd av mottagna kommersiella krediter och de villkor på vilka bilateralt
 och multilateralt bistånd normalt lämnas. Vidare har IDA under året fått
 en rad nya medlemmar, av vilka de flesta tillhör den kategori som behöver
 bistånd av det slag IDA kan lämna. Slutligen kan ett ökat antal väl un-
 derbyggda kreditansökningar förväntas av den anledningen, att Världsbän-
 ken börjat lägga allt större vikt vid förberedande arbeten, projekturval och
 tekniskt bistånd, varigenom förutsättningar skapas för kreditvärdiga pro-
 jekt. Det vore sålunda uppenbart, att utomordentligt goda skäl för en ut-
 ökning av IDA:s resurser förelåg. Efter överväganden och diskussioner
 med medlemsregeringarna önskade direktionen framföra ett i ett särskilt
 resolutionsutkast intaget förslag.

Fonden skall enligt förslaget auktoriseras att från de industrialiserade
 medlemsländerna mottaga inalles 750 milj. dollar i fritt konvertibla valu-
 tor med följande fördelning:

Land	Dollar	Land	Dollar
Australien	19 800 000	Luxemburg	750 000
Belgien	16 500 000	Nederländerna	16 500 000
Canada	41 700 000	Norge	6 600 000
Danmark	7 500 000	Storbritannien	96 600 000
Finland	2 298 000	Sverige	15 000 000
Frankrike	61 872 000	Sydafrikanska Unionen	3 990 000
Förenta Staterna	312 000 000	Tyskland	72 600 000
Italien	30 000 000	Österrike	5 040 000
Japan	41 250 000		

Belgien och Luxemburg avser att inträda som medlemmar i IDA i samband med kapitalökningen; av här redovisade belopp för dessa båda länder utgör hälften ländernas kapitalandelar. Bortsett från dessa kapitalandelar skall samtliga länders bidrag icke medföra förändring i rösträtten för något av IDA:s medlemsländer. Bidragen skall ställas till fondens förfogande i tre lika stora belopp senast den 8 november vart och ett av åren 1965, 1966 och 1967. Alla rättigheter och skyldigheter med avseende på bidragen skall vara desamma som gäller för 90-procentsdelen av den ursprungliga kapitalinsatsen. Bidragen kan alltså erläggas i form av räntefria skuldbevis i egen valuta. Inga bidrag skall förfalla till betalning, såvida ej minst tolv medlemmar, vars sammanlagda bidrag uppgår till minst 600 milj. dollar, har lämnat officiellt meddelande om sitt beslut att erlägga fastställt bidrag. Detta meddelande skall ha nått fonden senast den 1 mars 1964 eller vid den senare tidpunkt som direktionen äger bestämma.

Vid sitt årsmöte i månadsskiftet september/oktober 1963 beslöt IDA:s styrelse att varje medlemsstat skulle göra resolutionsutkastet till föremål för skyndsam behandling, så att dess representant i styrelsen vid tidigast möjliga tidpunkt skulle kunna taga ställning till detsamma. Den 26 oktober 1963 röstade man från svensk sida för utkastet, vilket med all sannolikhet kommer att godkännas av styrelsen. IDA auktoriseras därmed att efter nyssnämnda riktlinjer mottaga inalles 750 milj. dollar.

Regeringarna i alla de medlemsländer, vilka avses bidra till kapitaltillskottet, har under hand förklarat sig beredda tillskjuta sin andel av det överenskomna beloppet med reservation för respektive parlaments godkännande. Från svensk sida har sålunda under hand deklarerats villighet att tillskjuta ett belopp motsvarande 15 000 000 dollar eller ca 77 600 000 kr. Detta belopp skulle komma att med en tredjedel belasta den svenska statsbudgeten vart och ett av budgetåren 1965/66, 1966/67 och 1967/68. Sveriges åtagande blir bindande, sedan riksdagen godkänt detsamma.

Departementschefen

Internationella utvecklingsfonden (IDA) fyller en betydelsefull funktion i den internationella biståndsgivningen genom att lämna långfristiga utvecklingskrediter på särskilt gynnsamma ränte- och amorteringsvillkor. De ekonomiskt mindre utvecklade länderna kan med IDA-krediter finansiera för investeringsverksamheten erforderlig import, utan att deras betalningsbalanser utsätts för de påfrestningar som blir följden av upplåning på normala, marknadsmässiga villkor. Det förtjänar understrykas, att ekonomisk utveckling i flertalet u-länder avsevärt försvåras om investeringsverksamheten begränsas till vad dessa länders betalningsbalanser normalt förmår bära.

Det står vidare klart, att IDA under sin hittillsvarande verksamhet på

ett effektivt sätt kunnat fullgöra sina angelägna uppgifter. Den organisatoriska samordningen med Världsbanken har möjliggjort en rationell administration och en värdefull koordinering av de båda institutionernas insatser i de enskilda länderna. Ett omsorgsfullt arbete nedläggs på att välja ut, förbereda och följa de projekt som IDA finansierar. Stort avseende fästes vid att mottagarländerna för en sund ekonomisk politik, varigenom förutsättningar skapas för ett effektivt utnyttjande av mottagna krediter. Det faktum att IDA:s krediter ej är bundna till något visst lands export gör det möjligt för mottagarländerna att fritt välja fördelaktigaste importkälla.

Enligt IDA:s stadga avses grundkapitalet bli inbetalat under de fem åren 1960—64. Det förutsågs, att detta kapital skulle komma att tagas i anspråk för krediter i ungefär samma takt som det betalades in, och att nya kapitalinsatser därefter skulle komma att bli nödvändiga. Fondens för kreditgivning tillgängliga resurser beräknas nu vara uttömda i början av 1964. Samtidigt anses det sannolikt, att antalet välmotiverade kreditansökningar kommer att öka. U-ländernas växande skuldbörda försvårar marknadsmissig upplåning i utlandet, och nya u-länder har vunnit medlemskap i IDA.

På styrelsens uppdrag har direktionen därför undersökt behovet av och förutsättningarna för ytterligare kapitaltillskott till IDA. Efter långvariga underhandlingar har de industrialiserade medlemsländerna lyckats nå en preliminär överenskommelse om att fastställa detta kapitaltillskott till 750 milj. dollar över tre år och att fördela de olika ländernas bidrag på sätt som tidigare redovisats.

Att Sverige skall delta i denna kapitalökning har jag ansett självfallet. Genom de innevarande och föregående budgetår lämnade extrabidragen har vi redan fördubblat vår insats i IDA. Om, såsom jag i annat sammanhang kommer att föreslå, ett ytterligare extrabidrag om 26 099 000 kr. beviljas för budgetåret 1964/65, uppgår insatsökningen till 150 procent. Sverige är det enda land som lämnat sådana frivilliga bidrag. Vi har därmed markerat att vi anser det genom IDA kanaliserade utvecklingsbiståndet utgöra en av de värdefullaste biståndsformerna. Denna uppfattning har styrkts av de erfarenheter som efter hand gjorts av IDA:s verksamhet. Samtidigt har u-ländernas skuldbörda vuxit och därmed deras behov av de förmånliga utvecklingskrediter som IDA lämnar.

I detta läge har huvudfrågan varit med vilket belopp Sverige skulle delta i den erforderliga kapitalökningen. Att det totala kapitaltillskottet fastställts till 750 milj. dollar över tre år innebär att de industrialiserade medlemsländernas nuvarande årsbidrag, ca 150 milj. dollar, ökar med två tredjedelar. För svenskt vidkommande skulle detta betyda en ökning från nuvarande drygt 10 milj. kr. till omkring 17 milj. kr. per år. Jag har emellertid ansett en kraftigare ökning motiverad. Vissa medlemsländer har haft berättigade yrkanden på en sänkning av sina relativa andelar av IDA-

kapitalet, vilket givetvis förutsatt en motsvarande höjning av andra länders andelar. Den ordinarie svenska kapitalandelen fastställdes ursprungligen till ett i förhållande till vissa andra medlemsländers andelar relativt lågt belopp.

Det är mot denna bakgrund som man från svensk sida preliminärt utfäst sig att, med förbehåll för riksdagens godkännande, tillskjuta 5 milj. dollar, eller omkring 25 866 000 kr., under vart och ett av åren 1965—67, på de villkor som fastställts i tidigare omnämnda resolutionsutkast. Detta innebär en ökning i förhållande till våra nuvarande ordinarie årsbidrag med ca 150 procent, d. v. s. mer än dubbelt så mycket som genomsnittet för samtliga de medlemsländer som kapitalökningen avser. Sveriges andel av det nytillskjutna kapitalet skulle härigenom uppgå till 2 procent, mot en andel av IDA:s grundkapital på cirka 1 procent. Därmed skulle våra årsbidrag för den aktuella perioden konsolideras på den höga nivå som de tidigare uppnått genom tillägg av beslutade och föreslaget extrabidrag.

Den första tredjedelen av det föreslagna nya kapitaltillskottet till IDA skall förfalla till betalning först hösten 1965. Statsbudgeten kommer sålunda icke att belastas budgetåret 1964/65. IDA:s resurser räcker visserligen för att under 1964 och 1965 göra av tidigare ingångna kreditavtal föranledda utbetalningar, men för att fonden skall kunna ikläda sig ytterligare kreditförpliktelser, krävs att bindande utfästelser redan nu avges om de preliminärt överenskomna kapitaltillskotten. Sådana utfästelser har begärts före den 1 mars 1964.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

bemyndiga Kungl. Maj:t att till Internationella utvecklingsfonden avge en förklaring av innebörd att Sverige, på villkor som angivits i det föregående, kommer att lämna bidrag till fonden med ett belopp motsvarande 15 milj. dollar.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen, att till 1964 års riksdag skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Göran Dalne